

خبرنامه هفتگی

مدیریت تعارض منافع

شماره چهل و نهم - ۲۲ تا ۲۸ خرداد ۱۴۰۰

مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی
۲۹ خرداد ۱۴۰۰

۴۹

بنام خداوند جان و آفریننده

خبرنامه هفتگی مدیریت تعارض منافع

شماره چهل و نهم - ۲۲ تا ۲۸ خرداد ۱۴۰۰

مجموعه مطالعه و پایش تعارض منافع در ایران - ۴۹

مرکز توانمندی سازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی

۲۹ خرداد ۱۴۰۰

فهرست مطالب

- درآمد: پایانی بر کشاکش قوای سه‌گانه بر سر مدیریت تعارض منافع؟ ۲
- اصلاح مساله نظام بانکی با تصویب قانون مدیریت تعارض منافع ۵
- تعارض منافع و انحصار، دو مشکل اساسی نظام سلامت ۵
- ناشران آموزشی و تعارض منافع در سازمان برنامه‌ریزی آموزشی ۶
- تعارض منافع، مانعی مقابل سهولت در کسب‌وکار ۶
- با جلوگیری از تعارض منافع می‌توانیم زمینه‌های فساد را رفع کنیم ۷
- تعارض منافع جلوی اجرایی شدن سامانه جامع مالیاتی را می‌گیرد ۷
- تعارض منافع، مانع اصلی اصلاح نظام بانکی ۷
- تعارض منافع بسیاری از قوانین اقتصادی را تحت تأثیر قرار داده است ۸
- مخالفت بانک مرکزی با طرح جدید قانون بانک مرکزی ۸
- لزوم اصلاح طرح مدیریت تعارض منافع کمیسیون اجتماعی مجلس ۹
- لایحه تعارض منافع را دو بار به مجلس فرستادیم، اما خاک می‌خورد ۱۰
- ساماندهی جدی در حوزه حمایتی با مدیریت تعارض منافع ۱۰
- دامنه تعارض منافع را نباید محدود به مدرسه‌داری مسئولان کرد ۱۱
- تحلیل فضای مجازی: مدیریت تعارض منافع، از شعار تا برنامه ۱۲

درآمد: پایانی بر کشاکش قوای سه‌گانه بر سر مدیریت تعارض منافع؟

راضیه شیخ رضایی

تنظیم لایحه مدیریت تعارض منافع از ابتدای دور دوم دولت روحانی برای کاهش فساد و پیشگیری از تخلفات اداری کلید خورد تا آنکه در پاییز ۱۳۹۸ به مجلس دهم ارسال شد تا فرایند قانون‌گذاری را طی کند اما این لایحه همچنان با وجود روی کار آمدن مجلس یازدهم، در دستور کار مجلس قرار نگرفت.

با وجود اینکه، دولت روحانی در این عرصه پیشگام بود و جلسات متعددی و کار کارشناسی بسیاری برای تنظیم لایحه تعارض منافع صرف شد؛ مجلس شورای اسلامی نیز در اقدامی موازی، طرح تعارض منافع را آماده کرده و به صحنه مجلس ارسال کرده است.

جدای از مباحث اختلافات سیاسی بین دولت و مجلس و چه بسا وضعیت تعارض منافی که در خصوص این امر شکل گرفته است و بارها در مقدمه‌های همین خبرنامه به ابعاد آن اشاره شده است؛ در این مقدمه پیش رو، نقش قوه قضاییه در مدیریت تعارض منافع و نقش قوه مجریه مرور می‌شود.

یکی از مهم‌ترین تفاوت‌ها بین طرح و لایحه تعارض منافع، مربوط به نهاد متولی تعارض منافع است. در لایحه تعارض منافع، دستگاه اجرایی نقش محوری دارد، در واقع با طراحی و در نظر گرفتن هیات‌های مدیریت تعارض منافع که به صورت شورایی و مستقر در هر دستگاه اجرایی هستند، موقعیت‌ها و مصادیق تعارض منافع شناسایی می‌شوند و در صورت تخلف، ضمانت‌های اجرایی غیرکیفری همچون توبیخ، تذکر، ابطال روند اداری، تعلیق و ... اعمال می‌شود. ساختار هیات‌های مدیریت تعارض منافع در دستگاه‌های اجرایی، هزینه مالی کلانی ندارد؛ از سوی دیگر، افراد متخصص در رویه‌های اداری با وقت کمتری می‌توانند مصادیق تعارض منافع را کشف کنند و سریع‌تر اقدام کنند.

با این حال، در طرح مدیریت تعارض منافع که از سوی مجلس آماده شده است، نهاد مجری مشخص نشده اما متولی نظارت بر نحوه صحیح مدیریت تعارض منافع، سازمان بازرسی کل کشور، یکی از نهادهای وابسته به قوه قضاییه است. این در حالی است که تاکنون نیز وظیفه مبارزه با فساد و پیشگیری از آن نیز برعهده سازمان بازرسی بوده است.

حال نقدهای مهم و قابل توجهی نسبت به طرح تعارض منافع وجود دارد و مسئله اصلی این است که قوه قضاییه نهاد غیرتخصصی در حوزه تعارض منافع است و روح حاکم بر این مفهوم کارهای اجرایی است و قوه قضاییه نیروی متخصص در حوزه اجرا را ندارد. به همین دلیل است که حتی این قوه در مقابله با فساد و تخلفات نیز عملکرد مطلوبی ندارد. قضات و کارمندان قوه قضاییه عمدتاً قانون مدنی، قانون تجارت، قانون جزا را می‌دانند و کمتر از قوانینی حوزه اجرایی مطلع هستند؛ مثل قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، یا خود قانون تنظیم بخشی

از مقررات مالی دولت و نیز قوانین برنامه و قوانین بودجه که دستگاه اجرایی بیشتر از آن سر درمی آورد. در نتیجه در قوه قضاییه نگاه تخصصی نسبت به امور اجرایی وجود ندارد.

در تجارب کشورها نیز این امر مشهود است که هیچ دستگاه و نهادی به طور مجزا متولی مدیریت تعارض منافع نشده است بلکه در بدنه دولت و داخل وزارتخانه‌ها، ساختارهایی برای آن در نظر گرفته‌اند. در واقع دلیل اصلی آن این است که نهادهای متخصص، خود به واسطه اشراف اطلاعاتی از موضوعات، آگاهی از فرایندهای دور زدن‌های قانون، شناخت بازیگران و ذی‌نفعان تعارض منافع و ... قادرند تا از تعارض منافع پیشگیری کنند و یا سوءمدیریت‌های ناشی از تعارض منافع را رفع کنند.

حال، اگر این مسئولیت برعهده قوه قضاییه و سازمان بازرسی باشد، احتمال بیشتری وجود دارد که سازمان بازرسی از وقوع تعارض منافع مطلع نشود و یا بسیار با تاخیر مطلع شود که امکان جبران از بین رفته باشد. چنانکه به فرض مثال، قراردادی در بستر تعارض منافع منعقد می‌شود و بعد از مدت‌ها که قرارداد در حال اجرا است، سازمان بازرسی از موقعیت تعارض منافع آن مطلع می‌شود اما دیگر فرصتی برای فسخ آن باقی نیست و اگر حتی فرصتی باشد، مدت طولانی برای طی مراحل قانونی و تشکیل دادگاه نیاز است.

از سوی دیگر، ماهیت مدیریت تعارض منافع، پیشگیری از فساد و تخلف است و رویکردی که برای مدیریت آن در نظر گرفته می‌شود نیز باید بر حسب روح مسئله باشد؛ در حالی که رویکرد قوه قضاییه، رویکرد برخورد است و وظیفه قوه قضاییه ورود پس از احراز تخلف و فساد است و معمولاً آخرین مرجعی است که اوضاع را رسیدگی می‌کند. این در حالی است که رئیس جمهور در راس قوه مجریه وظیفه نظارت بر دستگاه‌های زیرمجموعه‌اش را دارد و با وجود ساختارها و فرایندهای مشخصی می‌تواند به طور تخصصی عهده‌دار مدیریت تعارض منافع باشد.

با این اوصاف آنچه که در قانون‌گذاری‌های مجلس در سال‌های اخیر می‌توان دید این است که برخی از نمایندگان مجلس تمایل دارند تا امور اجرایی کشور برعهده قوه قضاییه گذاشته می‌شود، در صورتی که قوه قضاییه ظرفیتی در حوزه قوانین اداری و اجرایی ندارد. اگر قوه قضاییه تاکنون وظیفه مبارزه با فساد را داشته، چرا حجم پرونده‌ها و تخلفات در این حوزه کاهش نیافته. اگر روش سازمان بازرسی و قوه قضاییه موثر بوده است، چرا انقدر ضرورت مبارزه با فساد و تخلف در جامعه افزایش داشته است.

وضعیت جامعه این ضرورت را به وجود آورده است که دولت روحانی لوایح سه‌گانه مقابله با فساد شامل «شفافیت» «مبارزه با مفاسد و سالم‌سازی نظام اداری» و «تعارض منافع» را آماده کند تا به شفاف‌سازی، ایجاد اعتماد عمومی و پاسخگویی کمک شود اما رویکرد مجلس تاکنون برخلاف این اهداف بوده است و تلاش شده تا رویکردهای ضربتی قوه قضاییه را جایگزین آن‌ها کند.

حال که امروز، در یک اتفاق تاریخی، ما شاهد حضور رئیس قوه قضاییه در سمت رئیس جمهور هستیم، لازم به ذکر است که وضعیت این لوایح آماده شده باید به نحوی پیگیری شود تا بهترین تصمیم و سرانجام برای لوایح به خصوص

مدیریت تعارض منافع رخ دهد. در واقع کار تخصصی در این حوزه به متخصصان همان امر یعنی قوه مجریه بازگردانده شود تا منافع آحاد ملت در این برهه تاریخی حفظ شود.

این امر با مواضع نامزدهای انتخابات ریاست جمهوری به ویژه آقایان رئیسی^۱ و جلیلی^۲ هم همخوانی دارد، چرا که هر دو مکرراً در جریان مناظرات و سخنرانی‌های انتخاباتی تاکید داشتند که برخورد پیشگیرانه و ریشه‌ای با فساد باید در قوه مجریه صورت گیرد نه قوه قضاییه.

بر همین اساس پیشنهاد می‌شود که در جزئیاتی که طرح تعارض منافع به آن پرداخته شده است با ساختار و کلیات دقیق و کارشناسی شده لایحه تعارض منافع ادغام شود و رئیس جمهور مجدداً پیگیر تصویب لایحه شود.

گزیده اخبار، تحلیل‌ها و گزارش‌های هفته گذشته در حوزه تعارض منافع به این شرح است:

رئیس جمهور روحانی با اشاره به تلاش دولت برای تحقق شفافیت، دولت الکترونیک و مدیریت تعارض منافع گفت لایحه تعارض منافع را تهیه کردیم و به مجلس دهم دادیم، بررسی نکردند و گذاشتند در بایگانی، یک مقدار خاک خورد. بعد مجلس یازدهم شد دو مرتبه اینها را فرستادیم، باز هم ظاهراً خاک می‌خورد.

اندیشکده شفافیت برای ایران با نقد طرح مصوب کمیسیون اجتماعی مجلس در مورد مدیریت تعارض منافع تاکید کرده که طرح مذکور قبل از بررسی در صحن علنی مجلس، نیازمند ارجاع مجدد به کمیسیون جهت بررسی، بازبینی و اصلاح با همکاری متخصصین و صاحب‌نظران این موضوع است.

سید ابراهیم رئیسی، نامزد پیروز انتخابات ریاست جمهوری با تاکید بر اینکه در بسیاری از سطوح معضل تعارض منافع را داریم، گفت: در نظام سلامت دو مشکل داریم. یکی تعارض منافع و دیگری انحصار است.

محسن مهرعلیزاده، نامزد سیزدهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری تصریح کرد: سامانه جامع مالیاتی طراحی شده است و فقط برای اجرا قاطعیت می‌خواهد و تعارض منافع جلوی اجرایی شدن آن را می‌گیرد.

مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی - ۲۹ خرداد ۱۴۰۰

۱. آقای رئیسی در نوبت‌های مختلف و در پاسخ به انتقادهایی در مورد عدم مبارزه ریشه قوه قضاییه با فساد در سال‌های اخیر، بر نقش قوه مجریه در پیشگیری و برخورد اساسی با فساد تاکید کرده و از جمله در تاریخ ۱۰ خرداد اظهار داشت: «ریشه فساد را باید در دستگاه اجرایی خشک‌اند و سازوکارهای دستگاه اجرایی و بسترهای فسادزا را باید اصلاح کرد تا از درون آن پرونده بیرون نیاد و الا باید هرروز روی میز قاضی شاهد یک پرونده باشیم.»

۲. از جمله سعید جلیلی در ۱۹ اردیبهشت در حساب توئیتر خود نوشت: نقشی که قوه مجریه می‌تواند در رفع مفاسد و پیشگیری از مشکلات اقتصادی ایفا کند، به مراتب مهمتر از قوه قضاییه است.

اصلاح مساله نظام بانکی با تصویب قانون مدیریت تعارض منافع

پایگاه خبری تحلیلی رادار اقتصاد - ۲۲ خرداد ۱۴۰۰

◀ تعارض منافع در نظام بانکی

در حالی که بخش‌های مولد اقتصاد به دلیل کمبود نقدینگی تعطیل می‌شوند، در سال‌های اخیر نقدینگی سرگردان در بخش‌های غیرمولد حسابی اسب خود را تاخته و از طریق تورم، زندگی را برای مردم ایران تلخ کرده است. پرواضح است که سیستم بانکی کشور در حال حاضر یا قلق دولت است یا قلق موسسان بانک‌های خصوصی و خصولتی. مساله بعدی تعارض منافی است که باعث می‌شود بسیاری از تصمیمات بانکی با نگاه به منافع شخصی ذی‌نفعان گرفته شود. اما عاملی که این دو معضل را نیز تشدید کرده، نظارت است که در نظام بانکی ما غایب است. بر این اساس، اتحادی بین دستگاه نظارتی بانک مرکزی و بانک‌ها وجود دارد که هرگونه نظارت موثر را عقیم می‌کند. در واقع وجود ذی‌نفع واحد تبدیل به اصلی در بانک‌های کشور شده است.

کارشناسان اقتصادی و بانکی و مالی پیشنهادهای مختلفی را برای اصلاح نظام بانکی دارند از جمله:

۱- تصویب قانون تعارض منافع،

۲- شایسته‌سالاری و انتخاب مدیران کاربرد در سیستم بانکی،

۳- ادغام برخی بانک‌ها در یکدیگر،

۴- اجرای رتبه‌بندی بانک‌ها.

در خصوص تعارض منافع توضیح مختصر داده شد و لازم است متذکر شویم پدیده درب‌های چرخان یا گردان از جمله یکی از مصادیق تعارض منافع است که موجب شده مدیران بانک مرکزی پس از اتمام مسئولیت دولتی، به بانک‌های خصوصی و خصولتی کوچ کنند. این کوچ برای بانک‌ها رانت‌های اطلاعاتی زیادی را ایجاد کرده است.

🔗 رادار اقتصاد

تعارض منافع و انحصار، دو مشکل اساسی نظام سلامت

سید ابراهیم رئیسی (نامزد انتخابات ریاست جمهوری) - ۲۲ خرداد ۱۴۰۰

◀ تعارض منافع در حوزه سلامت و درمان

ما در نظام سلامت دو مشکل داریم. یکی تعارض منافع و دیگری انحصار است. البته ما در بسیاری از سطوح، تعارض منافع داریم. برای مثال، شخصی در رابطه با مسکن به عنوان مسئول انتخاب می‌شود و خود نیز، پیمانکار است. این شخص نمی‌تواند برای مردم به درستی تصمیم بگیرد. در سلامت نیز به همین شکل است. برای برخی از تصمیمات در نظام سلامت، باید منافع را کنار گذاشت و لذا یکی از موضوعاتی که باید به صورت ساختاری حل شود، به حداقل رساندن تعارض منافع یا منتفی کردن آن است. نکته دوم، موضوع انحصار است. دسترسی پزشک باید برای همه مردم کشور فراهم شود. ما باید در تمام کشور، دسترسی آسان ایجاد کنیم و نکته مهمی است.

🔗 اقتصاد آنلاین

ناشران آموزشی و تعارض منافع در سازمان برنامه‌ریزی آموزشی

خبرگزاری تسنیم - ۲۳ خرداد ۱۴۰۰

◀ تعارض منافع در حوزه آموزش عمومی

یکی از گلوگاه‌های تعارض منافع آموزش و پرورش در ارتباط با ناشران آموزشی است، گلوگاه تعارض منافع این بخش در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی و در بخش تألیف آن است. مؤلف کتاب درسی باید کتاب را به گونه‌ای تهیه کند که در شرایط نرمال، دانش‌آموز معمولی در مدرسه معمولی با داشتن معلمی که حدنصاب‌های آموزشی و مهارتی را کسب کرده، بتواند درس را مطالعه و یاد بگیرد و نیازی به مرجع دیگری نداشته باشد. حال اگر مؤلف کتاب درسی همزمان به تهیه کتاب کمک آموزشی خارج از سازمان اقدام کند، این سوال پیش می‌آید که وی بین منافع سازمان و منافع مالی خود که از محل فروش کتاب کمک آموزشی تأمین می‌شود، کدام را انتخاب کرده؟ کتاب مناسبی تهیه کرده است که نیاز به محصول کمک آموزشی نداشته باشد.

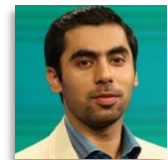
در سطح مدارس نیز شاهد مصادیق تعارض منافع هستیم، برخی مدارس به ناشران کمک آموزشی اجازه عرضه محصولات خود را می‌دهند و معلم به دانش‌آموزان می‌گوید کتاب کمک آموزشی ناشری خاص را تهیه کنید، همین اجبار دانش‌آموز به خرید کتاب کمک آموزشی یکی از مصادیق تعارض منافع در سطح مدارس است.

✉ خبرگزاری تسنیم

تعارض منافع، مانعی مقابل سهولت در کسب‌وکار

علی مروی (کارشناس اقتصادی و سیستم بانکی) - ۲۳ خرداد ۱۴۰۰

◀ تعارض منافع در حوزه کسب‌وکارها و بازرگانی

تاکنون همه دولت‌ها شعار حل فرآیندهایی نظیر انحصار و امضاهای طلایی را داده‌اند و آخرین نمونه بارز آن صحبت دولت مستقر برای اجرای پنجره واحد صدور مجوزهای کسب و کار بود. اما دلیل ناتوانی دولت‌ها در اجرای قوانین وجود ملاحظه کاری‌هایی در بخش‌های مختلف دولت است یا مقاومت‌هایی در بدنه اجرایی در مقابل دستورهای عالی رتبه وجود دارند. وجود تعارض منافع عاملی است که یک بخشنامه دولتی ممکن است تبدیل به یک مانع بزرگ شود در حالی که قرار بوده، مشکلی را حل کند.

حتی در این میان دیده می‌شود اگر بخشنامه‌های سهولت در کسب و کار اجرا شود، تعدادی از نهادها از میان برداشته می‌شوند. بر همین اساس، همه دولت‌ها در مقام حرف به دنبال سهولت در روند کسب و کار هستند اما در عمل اجرایی نمی‌توانند که دلایل آن در مواردی همچون همکاری ضعیف بدنه اجرایی و وزارت خانه‌ها، تعارض منافع، امضای طلایی، انحصارها و مسائلی از این دست بوده است.

در سامانه جامع تجارت دستور مستقیم آقای روحانی بود که تا ۱۵ مهر سال ۱۳۹۸ باید تمام اطلاعات به روز می‌شد اما تاکنون هیچ اتفاقی نیفتاده زیرا سازمان‌های مربوطه می‌دانند که در صورت اجرا یا عدم اجرا پیگیری‌های لازم پس از آن صورت نمی‌گیرد.

✉ صنعت کار

با جلوگیری از تعارض منافع می توانیم زمینه های فساد را رفع کنیم

سید ابراهیم رئیسی (نامزد انتخابات ریاست جمهوری) - ۲۳ خرداد ۱۴۰۰
◀ کلیات تعارض منافع

فردی که خودش منفعت دارد را گذاشته اند در بخش مسکن، معلوم است که نمی گذارد کاری که به نفعش نیست جلو برود. یا افرادی که خودشان مدرسه غیرانتفاعی دارند را گذاشته اند به عنوان تصمیم گیر آموزش و پرورش. علاوه بر رانت خواران و مفسدها، فردی که منافع دارد هم نباید بیاید در عنصر تصمیم گیری. بانک مرکزی چرا با متخلفان بانکی برخورد نکرد؟ وقتی موارد را پیگیری کردیم دیدیم ناظران این بانک، جعبه سکه رشوه می گیرند و ۲۵ نفر از آن ها را بازداشت کردیم. با فعال کردن سامانه ها، شفافیت و جلوگیری از تعارض منافع می توانیم بسیاری از ساختارها و زمینه های فساد را رفع کنیم.

فردانیوز

تعارض منافع جلوی اجرایی شدن سامانه جامع مالیاتی را می گیرد

محسن مهرعلیزاده (نامزد انتخابات ریاست جمهوری) - ۲۴ خرداد ۱۴۰۰
◀ کلیات تعارض منافع

اگر تعارض منافع دستگاهی باشد در این سامانه ها جایی ندارد. ما باید سامانه ای طراحی کنیم که جلوی تعارض منافع را بگیرد و اطلاعاتی که دستگاه ها دارند در این سامانه قرار بگیرد. سامانه جامع مالیاتی طراحی شده است و فقط برای اجرا قاطعیت می خواهد و تعارض منافع جلوی اجرایی شدن آن را می گیرد.

خبرگزاری تسنیم

تعارض منافع، مانع اصلی اصلاح نظام بانکی

میثم پیله فروش (اقتصاددان) - ۲۴ خرداد ۱۴۰۰
◀ تعارض منافع در نظام بانکی

راهکارهای اصلاح نظام بانکی شناخته شده است و روسای بانک مرکزی و مدیران بهتر از من این راهکارها را بلدند، اما تعارض منافع باعث می شود خیلی از این راهکارها اجرا نشود. وقتی نظام بانکی توسط بانکداری خصوصی احاطه شده چگونه می خواهید بانک مرکزی نظام بانکی را اصلاح کند؟ در صورتی که صدر تا ذیل بانک مرکزی را قاعده بگذاریم که تعارض منافع نداشته شکل نگیرد و فردی از بانک مرکزی می خواهد برود تا ۵ سال امکان حضور در بانک ها را نداشته باشند و بالعکس و در این حالت تعارض منافع از بین می رود.

خبرگزاری دانشجو

تعارض منافع بسیاری از قوانین اقتصادی را تحت تأثیر قرار داده است

سیدحمید حسینی (عضو اتاق بازرگانی) - ۲۷ خرداد ۱۴۰۰
 ◀ کلیات تعارض منافع

ثبات اقتصادی، ثبات قوانین و مقررات و وضعیت معیشتی جامعه با رفع تحریم حل می‌شود. در کنار آن، رئیس‌جمهوری حتماً باید در اصلاح قوانین کشور اقداماتی انجام دهد. رئیس دولت تعارض منافع را باید به‌طور جدی مد نظر قرار دهد. قانون جامعی برای رفع تعارض منافع باید در کشور وضع شود. در دنیا قانون تعارض منافع بسیار قانون پیشرفته‌ای است. تعارض منافع بسیاری قوانین اقتصادی کشور را تحت تأثیر قرار داده است. در کنار آن قانون شفافیت برای کشور اهمیت دارد.

✉ خبرگزاری ایرنا

مخالفت بانک مرکزی با طرح جدید قانون بانک مرکزی

دنیای اقتصاد - ۲۷ خرداد ۱۴۰۰
 ◀ تعارض منافع در نظام بانکی

بانک مرکزی در اطلاعیه‌ای مخالفت خود با طرح قانون بانک مرکزی را اعلام کرد. این نهاد پولی در مکاتباتی با رئیس مجلس از قانون‌گذاران خواسته است که قوانین مربوط به بانک مرکزی از طریق لایحه دولت در دستور کار مجلس قرار بگیرد. براساس اعلام بانک مرکزی، لایحه‌ای در زمینه قوانین مربوط به نهاد پولی توسط هیات عامل این بانک در دست بررسی است. به زعم نمایندگان مجلس و برخی از صاحب‌نظران تعارض منافع در دولت همواره مانع تصویب لوایحی برای استقلال نهاد پولی در کشور شده و این بار نیز تضمینی برای موفقیت لوایح پیشنهادی از طرف بانک مرکزی برای استقلال و اقتدار بیشتر این نهاد وجود ندارد. در مقابل دولت و بانک مرکزی معتقد است به دلیل حساس بودن قانون بانک مرکزی باید این قانون از طریق لایحه تصویب شود. به هر روی هرگونه تعلل در تصویب قوانین اصلاحی در زمینه بانکداری مرکزی فارغ از اینکه چه نهادی (مجلس یا دولت) آن را ارائه دهد، بسیار برای ثبات اقتصاد کلان مهم خواهد بود.

در طرحی که یک ماه پیش در مجلس تصویب شد، نهاد بانک مرکزی شامل سه بخش هیات عالی، رئیس کل بانک مرکزی و هیات نظار است. هیات عالی شامل شش عضو غیر اجرایی از جمله سه متخصص در حوزه اقتصادی و سه متخصص در حوزه بانکداری است. هیات عالی همچنین سه عضو اجرایی نیز دارد که شامل رئیس کل بانک مرکزی، معاون نظارتی و معان سیاستگذاری پولی است. این ۹ عضو در کنار یکدیگر اعضای هیات عالی را تشکیل می‌دهند. هیات عالی بالاترین مرجع تصمیم‌گیری در ساختار بانک مرکزی محسوب می‌شود. هیات عالی در طرح جدید بانک مرکزی جایگزین شورای پول و اعتبار می‌شود. اعضای شورای پول و اعتبار همگی از ذی‌نفعان اعتبارات بانکی و بانک مرکزی محسوب می‌شوند و به دلیل این تعارض منافع هیچ‌گاه بانک مرکزی نتوانسته است استقلال سیاسی و عملیاتی داشته باشد. در مقابل اما ساختار هیات عالی در بانک مرکزی می‌تواند موجبات استقلال و اقتدار نهاد پولی در کشور را فراهم کند.

✉ دنیای اقتصاد

لزوم اصلاح طرح مدیریت تعارض منافع کمیسیون اجتماعی مجلس

اندیشکده شفافیت برای ایران - ۲۷ خرداد ۱۴۰۰

◀ طرح و لایحه مدیریت تعارض منافع

قرارگیری در موقعیت تعارض منافع، یکی از اصلی ترین عوامل بروز فساد است و به همین دلیل بسیاری از کشورهای جهان به دنبال راه کارهایی برای مقابله و مدیریت موقعیت های تعارض منافع در نظام اداری کشورشان هستند و فعالیت های قابل توجهی نیز در این حوزه انجام داده اند. در کشور ما نیز در چند سال گذشته دولت محترم و نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی، اقدامات ارزشمندی در این خصوص انجام داده اند که علاوه بر ترویج گفتمان «مدیریت تعارض منافع»، به حرکت در راستای تحقق راه کارهای مدیریت تعارض منافع در کشور کمک کرده است.

در این راستا علاوه بر لایحه تعارض منافع که توسط دولت محترم ارائه شده است، نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی نیز، به تازگی طرحی را با موضوع «مدیریت تعارض منافع» در کمیسیون اجتماعی مجلس به تصویب رسانده و در انتظار تصویب نهایی آن در صحن علنی مجلس شورای اسلامی هستند.

«اندیشکده شفافیت برای ایران» به عنوان اندیشکده ای دغدغه مند، متمرکز و متخصص در حوزه های «شفافیت»، «تعارض منافع» و «پیشگیری از فساد»، ضمن تقدیر از دغدغه و اقدام نمایندگان محترم مجلس، اعلام می کند که متأسفانه طرح مصوب کمیسیون، دارای اشکالات مهم و عدیده ای است که نگرانی های جدی را در خصوص تصویب طرح به شکل فعلی ایجاد می نماید. برخی از مهم ترین این اشکالات عبارتند از:

- عدم ارائه تعاریف دقیق و کاربردی از مفاهیم، در ابتدای طرح
- وجود ابهام و گستردگی بیش از حد مضمولین، در عین عدم لحاظ ملاحظات اجرایی هر یک از آنها
- کم توجهی به ساختارها و ظرفیت های فعلی کشور در تعیین دستگاه های ناظر
- کم توجهی به قوانین و ظرفیت های فعلی و تحمیل بار مالی در ارائه پیشنهاد توسعه سامانه منافع
- رویکرد نادرست در مدیریت تعارض منافع، در موارد متعدد
- خلط میان رشوه و هدیه و امکان ایجاد نابسامانی
- توجه ناقص به موضوع مسافرت در طرح و ...

با توجه به موارد ذکر شده و نیز سایر اشکالات موجود در طرح، در عین اهمیت فوق العاده طرح، به نظر می رسد طرح مذکور قبل از بررسی در صحن علنی مجلس، نیازمند ارجاع مجدد به کمیسیون جهت بررسی، بازبینی و اصلاح با همکاری متخصصین و صاحب نظران این موضوع است. «اندیشکده شفافیت برای ایران» بار دیگر ضمن تشکر از تلاش های صورت گرفته، آمادگی خود را جهت کمک به اصلاح و بهبود طرح اعلام می نماید.

لایحه تعارض منافع را دو بار به مجلس فرستادیم، اما خاک می‌خورد

حسن روحانی (رئیس جمهور) - ۲۹ خرداد ۱۴۰۰

◀ طرح و لایحه مدیریت تعارض منافع

شفافیت یکی از چیزهایی است که این هم جزو واضحات و بدیهیات است. این را نمی‌توانید از دولت یازدهم و دوازدهم بگیرید. شفافیت، دولت الکترونیک، سایت‌ها و سامانه‌ها؛ اینکه وزارت بهداشت الان رفته در سامانه سلامت و یک هماهنگی کاملی الحمدالله در بخش‌های مختلف انجام می‌گیرد. اینکه جنسی اگر وارد کشور می‌شود، رفته در سامانه تجارت، اینها نبود. اینها برای اولین بار در تاریخ کشور ایجاد شد. دسترسی مردم به اطلاعات، اقدام دولت یازدهم و دوازدهم است. شفافیت برای دولت یازدهم و دوازدهم است.

البته تعارض منافع را هم خیلی اصرار کردیم، مبارزه با فساد هم خیلی اصرار کردیم، لوایح‌اش را تهیه کردیم، به مجلس دهم دادیم، بررسی نکردند و گذاشتند در بایگانی، یک مقدار خاک خورد. بعد مجلس یازدهم شد دو مرتبه اینها را فرستادیم، باز هم ظاهراً خاک می‌خورد. به هر حال دولت کار خودش را در این زمینه‌ها که بسیار مهم بود، انجام داد.

🔗 پایگاه اطلاع‌رسانی ریاست جمهوری

ساماندهی جدی در حوزه حمایتی با مدیریت تعارض منافع

سید هادی سبحانیان (کارشناس اقتصادی) - ۲۹ خرداد ۱۴۰۰

◀ کلیات تعارض منافع

یکی از اقدامات رئیس‌جمهور بعدی ایستادن مقابل فساد است. ریشه بسیاری از مسائل اقتصادی ایران و حل نشدن آنها داشتن رویکرد محافظه کارانه مسئولان در قبال این مشکلات است؛ رئیس‌جمهوری که با رأی بالا انتخاب می‌شود در برابر این تعارض منافع می‌ایستد و می‌داند که مردم از او برابر ذی‌نفعان قدرت، حمایت می‌کنند. در این شرایط ساماندهی نظام رفاهی کشور یکی از اصلی‌ترین مسائل کلان اقتصادی ایران است. بیش از ۷۰ میلیون نفر یارانه ۴۵ هزار و ۵۰۰ تومانی دریافت می‌کنند در حالی که تعداد قابل توجهی از نیازمندان به کمک‌های دولتی، از حداقل‌های معیشت هم برخوردار نیستند. از سوی دیگر دستگاه‌های متعددی داریم که برای بخش‌های حمایتی ایجاد شده‌اند. بنابراین در حوزه حمایتی نیازمند ساماندهی جدی وضعیت کنونی هستیم که بعضاً به دلیل تعارض منافی که دستگاه‌های مختلف دارند، اجازه این ساماندهی داده نمی‌شود. بنابراین رؤسای جمهور و یا دستگاه‌های دولتی تمایلی به اصلاح این موارد ندارند و برای ورود به آنها اقدام نمی‌کنند. اما اگر رئیس‌جمهوری با مشارکت بالا انتخاب شود می‌تواند با پشتوانه مردمی نسبت به ساماندهی این وضعیت، اقدام کند.

🔗 روزنامه تجارت

دامنه تعارض منافع را نباید محدود به مدرسه‌داری مسئولان کرد

ابراهیم سحرخیز (معاون اسبق وزارت آموزش و پرورش) - ۲۹ خرداد ۱۴۰۰
◀ تعارض منافع در حوزه آموزش عمومی

تعارض منافع یکی از چالش‌های جدی است و امیدوارم دولت و وزیر آینده آن را به عنوان خط قرمز در نظر داشته باشد. دامنه تعارض منافع را نباید محدود به مدرسه‌داری مسئولان کرد. سازمان‌های وابسته به آموزش و پرورش و دستگاه‌های تابعه باید مشمول قانون تعارض منافع قرار بگیرند. قانون مدیریت تعارض منافع همه بخش‌های کشور را در بر می‌گیرد. به عنوان مثال درباره صندوق ذخیره فرهنگیان باید اطلاعات صندوق شفاف و دقیق به استحضار اعضا برسد و مدیرانی که به کارگیری می‌شوند خودشان مصداق تعارض منافع نباشند. نباید مدیریت شرکت‌های وابسته به صندوق را به یک گروه، قشر و استان خاصی بدهیم. بررسی‌ها نشان می‌دهد برخی شرکت‌های اقماری هنوز توسط مدیران بازنشسته اداره می‌شود و یا کسی که سال‌ها کار کرده به علت بستگی که به کارکنان ستادی داشته در برخی شرکت‌های وابسته نفوذ کرده است. این یک نوع رانت است که افرادی بدون احراز صلاحیت لازم به صرف داشتن ارتباط در برخی شرکت‌ها منصوب شوند.

در حوزه تولید محتوا و کتب کمک درسی می‌تواند رانت‌هایی وجود داشته باشد زیرا موضوع به کنکور و آموزشگاه‌های خصوصی مرتبط می‌شود و نباید اجازه دهیم برخی مولفان موسسات کنکوری ارتباط بگیرند و از این رانت استفاده کنند. به عنوان مثال، اگر مولفی کتاب درسی را قبل از اینکه بیرون بیاید در اختیار ناشری قرار دهد و کتب کمک درسی و کتاب کارش زودتر در بازار توزیع شود مصداق تعارض منافع است. قرار نیست مدارس حیات خلوت موسسات کنکوری باشند؛ آن هم موسساتی که سود سرشاری از آموزش و پرورش می‌برند بدون آنکه مالیات بدهند. البته گویا اخیراً مجلس در این باره مصوبه‌ای داشته که این موسسات هم مشمول مالیات شوند.

✉ خبرگزاری ایسنا

تحلیل فضای مجازی: مدیریت تعارض منافع، از شعار تا برنامه کاندیدها از تعارض منافع می‌گویند اما برنامه‌ای برای آن ندارند

محمد عادل

در هفته گذشته و طی روزهای پنجشنبه بیستم خردادماه تا چهارشنبه بیست و ششم خردادماه، ۲۳۳ توییت در توییتر، ۲۸۵ مطلب در تلگرام و ۹ پست در اینستاگرام منتشر شده است که به مسئله تعارض منافع پرداخته‌اند. در این هفته نیز بحث تعارض منافع در سخنان کاندیدهای ریاست جمهوری بیش‌ترین بازخوردها را در شبکه‌های اجتماعی داشت اما بسیاری از این اظهارات صرفاً بازنشری بودند از سخنان کاندیدها در مورد رفع تعارض منافع و کمتر به سؤال از برنامه‌های آن‌ها و چگونگی رسیدگی آن‌ها به این مسئله پرداخته بودند. تمامی این وعده‌های انتخاباتی در حالی است که برخی از این افراد اساساً به مسائل اصلی گریبان‌گیر جامعه مانند کرونا و واکسن ایرانی و تعارض منافع احتمالی موجود در این حوزه بی‌توجه بودند.

تعارض منافع؛ وعده خوش آب و رنگ

در هفته گذشته بیش‌ترین سخنان پیرامون موضوع تعارض منافع، متوجه اظهارات رئیسی، یکی از داوطلبان ریاست جمهوری بود که در برنامه مناظره بین کاندیدها مسئله [تعارض منافع](#) را مطرح کرد. به گزارش کانال تلگرامی [خبرهای فوری](#)، وی در پاسخ به سؤال مبنی بر اینکه چه برنامه‌های برای دوران پساکرونا دارد اظهار کرد که یکی از اهدافش رسیدگی به مسئله تعارض منافع به‌خصوص در حوزه سلامت و بهداشت است. «در نظام سلامت دو مشکل داریم؛ تعارض منافع و انحصار، البته تعارض منافع در همه سطوح داریم و باید آن را از بین برد... کسانی که در یک حوزه منافع دارند، نباید در عرصه سیاست‌گذاری آن حوزه دخیل باشند... مسئله تعارض منافع باید رفع شود».

در پی این اظهارات، کانال‌های مختلف تلگرامی به بازنشر این سخنان پرداختند. در توییتر نیز بسیاری از کاربران که حامی آقای رئیسی بودند همین رویه را در پیش گرفته و فقط در پی حمایت از کاندیدای موردنظر خود بدون سؤال از برنامه‌های وی بودند. این مسئله که بحث از تعارض منافع در سخنان نامزدهای انتخاباتی، صرفاً در حد شعار انتخاباتی است و شناخت دقیقی از آن و برنامه مدونی برای مدیریت آن وجود ندارد، از دید برخی کاربران پنهان نماند.

چنین اظهاراتی باعث شد برخی از مخالفان آقای رئیسی به مصادیق تعارض منافی ناظر بر جایگاه رئیس قوه قضاییه و نامزد انتخابات ریاست جمهوری اشاره کنند. پیش‌ازاین و در [گزارش‌های تحلیل فضای مجازی](#) در هفته‌های گذشته اشاره شده بود که برخی کاربران فضای مجازی، ورود آقای رئیسی به‌عنوان رئیس قوه قضاییه به عرصه انتخابات را بدون استعفا از سِمَت خود، نوعی تعارض منافع می‌دانستند که ممکن است در رسیدگی به شکایات انتخاباتی از آن منتفع شود. با بیان این اظهارات از سوی وی، دوباره برخی دیگر از کاربران به این وضعیت تعارض‌آمیز اشاره کرده و علاوه بر

آن، این موضوع را مطرح کردند که اساساً قوه قضائیه یکی از محل‌هایی است که می‌تواند به این موضوع رسیدگی کند و لزوماً نیازی به حضور در دولت نیست. چنانچه رحمت‌الله بیگدلی که پیش‌تر نیز این موضوع را مطرح کرده بود، دوباره از رئیس‌جمهور انتقاد کرده است که چرا در زمان مقتضی برای جلوگیری از آن اخطار قانون اساسی نداده است. کانال تلگرامی [حامیان مردمی دولت \(حمد\)](#) اظهارات وی را بازنشر داده است که می‌گوید: «آقای رئیسی، نامزدی شما برای انتخابات ریاست جمهوری ناقض استقلال قوه قضائیه در خصوص بندهای ۳ و ۴ اصل ۱۵۶ قانون اساسی یعنی نظارت بر حسن اجرای قوانین و کشف جرم و تعقیب و مجازات مجرمین در رسیدگی به جرائم انتخاباتی است. با نامزدی شما در انتخابات ریاست جمهوری در حال ریاست شما بر قوه قضائیه، شائبه نقض بی‌طرفی و عدالت و اعمال جانب‌داری در دعاوی و شکایات احتمالی انتخاباتی قویاً موجود است؛ زیرا طبق اصل ۱۵۸ قانون اساسی، استخدام، نصب و عزل قضات از وظایف رئیس قوه قضائیه است و کدام قاضی است که جرئت به اصدار رأیی علیه شما و حامیانتان کند؟!».

در کنار این مورد، مواردی دیگری از نفع‌بری ستاد انتخاباتی آقای رئیسی از تعارض منافع نیز بود که کاربران به آن اشاره داشتند. به‌عنوان نمونه کاربری به نام Mohamadsharif Shahi، به تجمعات انتخاباتی وی اشاره می‌کند که در آن پروتکل‌های بهداشتی رعایت نشده و نوعی جرم رخ داده است که رسیدگی به آن وظیفه قوه قضائیه است اما به دلیل ریاست هم‌زمان ایشان بر قوه قضائیه هرگونه برخورد با چنین مسئله‌ای منتفی می‌شود:

🐦 «آقای رئیسی از برنامه مقابله با تعارض منافع گفت. ادعای ایشان در خصوص تجمع اهواز با بیانیه دبیرخانه ستاد ملی کرونا مخالف است نظر به اینکه این اختلاف بر محور موضوع اقدامات ناظر بر جرم تهدید سلامت عمومی و تکلیف قوه قضائیه در این خصوص است اکنون ایشان در معرض تعارض منافع است.»

بررسی نظرات موافقان و مخالفان آقای رئیسی نشان می‌دهد زمانی که کاندیدایی سخنی می‌گوید طرفداران وی بدون هیچ سؤالی صرفاً در پی حمایت از وی برمی‌آیند و همین امر نیز خیال داوطلبان را راحت می‌کند که بدون داشتن برنامه به طرح شعار بپردازند؛ چراکه آن‌ها می‌دانند مطالبه واقعی‌ای برای تبیین برنامه‌ها شکل نمی‌گیرد. این مسئله، معضلی عمومی در انتخابات ریاست‌جمهوری ایران است که عمدتاً ناشی از فقدان نهادهای مدنی رصدکننده و ارزیابی‌کننده ادعاهای کاندیداها است. این امر را می‌توان در مورد سایر کاندیداها از جمله همتی، مهرعلیزاده و قاضی‌زاده هاشمی نیز مشاهده کرد که از تعارض منافع سخن گفتند اما برنامه دقیقی برای مدیریت آن نداشتند. این مسئله می‌تواند به آسیب‌شناسی فرایند انتخابات در ایران نیز کمک کند که چرا همواره کاندیداها بدون برنامه وارد انتخابات می‌شوند و با صرف وعده دادن کار خود را پیش می‌برند.

عدم شفافیت و نبود اعتماد به واکسن ایرانی

اما در هفته گذشته موضوع واکسن کرونا نیز به یکی از مباحث موردتوجه کاربران تبدیل شده بود چراکه در طی هفته‌های اخیر [خبرهایی](#) مطرح شده بود که گویا قرار است بدون مشخص بودن نتایج فاز سوم آزمایش واکسن کوویرکت، تزریق عمومی آن شروع شود و حتی کسانی که برای دُز اول واکسن خارجی استفاده کرده بودند، برای دُز دوم این

واکسن را تزریق کنند. همین مسئله باعث شده بود که برخی کاربران تعجیل در استفاده از این واکسن را حامل نوعی تعارض منافع بدانند که نه سلامت مردم که منافع حاصله برای برخی افراد پشت آن قرار دارد. کاربران که به شدت از تأثیر این واکسن در پیشگیری از ابتلا به کرونا نامطمئن هستند، فقدان شفافیتی که نبود تعارض منافع را نشان دهد دلیلی بر عدم اطمینان خود دانسته‌اند، چنانچه Mohamad Saeid Rezaee می‌گوید:

«از طرفی حتی اگر فاز سوم هم انجام شده بود ولی ما داده‌ای ندیده بودیم با این روند شفافیت و تضاد منافع چه توصیه‌ای می‌شد داشت؟ حقیقت موضوع و حداقل آن این است چون حداقل‌های فاز سوم انجام نشده، ما از بی‌خطری جانی و تأثیرگذاری این واکسن در فاز سوم مطمئن نیستیم».

Hoodad Naghshvar نیز می‌گوید:

«هر جا سخن از واکسن ملی بود، از امکان تولید و احتمال مؤثر بودن آن دفاع کردم؛ اما واقعاً بدون شفافیت و در دسترس نبودن مقالات و... جز زیر سؤال رفتن اعتبار علمی و مرجعیت سازمان غذا و دارو اتفاق دیگری حاصل می‌شه؟ حیف و صد افسوس که به شائبه تعارض منافع و... دامن زده می‌شه».

کانال تلگرامی [صدای دانشجو](#) نیز در این بین به کمیته ملی اخلاق تاخته و اقدامات این نهاد را زیر سؤال برده است چراکه حاضر نیست در مورد واکسن کوویرکت مداخله‌ای کرده و از وزارت بهداشت در این مورد سؤالی بپرسد: «متأسفانه این کمیته شجاعت یک موضع‌گیری رسمی را نداشت. جای رئیس قبلی تان خالی است که مقابل این شبه‌علم و به قول خودشان معرکه‌گیری وزیر بایستند. هرکس و هر نهادی اینجا سکوت کند به علم خیانت کرده و با شبه‌علم همراه شده است. خیانت به علم، بازی با جان مردم است. سکوت شما و یا عدم موضع‌گیری رسمی شما یعنی همسو شدن با و حمایت کردن از مثلث شبه‌علم، تضاد منافع و عدم شفافیت».

کافی است این وضعیت را که در آن مشخص نیست واکسن کوویرکت به چه نحو آزمایش شده و چگونه قرار است به صورت عمومی تزریق شود با سخنان کاندیداهای ریاست جمهوری مقایسه کرد که اساساً هیچ‌کدام اشاره صریحی به موضوعی که بیش از یک سال است گریبان‌گیر جامعه است نکرده و از تعارض منافع احتمالی در آن سخن نمی‌گویند. این حرف لزوماً به آن معنا نیست که حتماً در تولید این واکسن تعارض منافع نقش داشته است اما زمانی که در بین بسیاری از افراد از جامعه پزشکی و همچنین کاربران شبکه‌های اجتماعی چنین بحثی مطرح است، عدم توجه کاندیداهای مدعی رفع تعارض منافع می‌تواند نشان‌دهنده رویکرد واقعی آن‌ها به این مسئله باشد.

خبرنامه هفتگی مدیریت تعارض منافع

مجموعه مطالعه و پایش تعارض منافع در ایران - ۴۹

شماره ۴۹ و نهم - ۲۲ تا ۲۸ خرداد ۱۴۰۰

دبیر خبرنامه: سمانه سهرابی

مجری: مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی

شماره واتساپ خبرنامه: ۰۹۰۲۰۴۳۲۹۹۵

